

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบหาความสัมพันธ์เชิงทำนาย (Predictive correlational research) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และอำนาจการทำนายของอายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพการเป็นบิดา ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และสัมพันธ์ภาพระหว่างคู่สมรสต่อภาวะซึมเศร้าของบิดาในระยะหลังบุตรเกิด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ บิดาที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป และมีภรรยาคลอดบุตรอายุระหว่าง 6 – 8 สัปดาห์

กลุ่มตัวอย่าง คือ บิดาที่มาส่งบุตรอายุ 8 สัปดาห์รับบริการฉีดวัคซีนที่คลินิกสุขภาพเด็กดี โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพเชียงใหม่ หรือมาส่งภรรยาเข้ารับบริการตรวจหลังคลอด 6 สัปดาห์ที่แผนกวางแผนครอบครัว โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ โดยมีการเลือกกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติ ดังนี้

1. ภรรยาคลอดบุตรปกติ ภรรยาและบุตรไม่มีภาวะแทรกซ้อนหลังคลอด
2. อยู่กับภรรยาและบุตรหลังคลอด และมีส่วนร่วมในการดูแลภรรยาและบุตร
3. ไม่มีประวัติเจ็บป่วยทางจิตมาก่อน
4. สามารถสื่อสาร ฟัง พูด อ่าน เขียน ภาษาไทยได้
5. มีความยินดีให้ความร่วมมือในการทำวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยการเปิดตารางตามอำนาจการวิเคราะห์ทางสถิติ (power analysis) กำหนดความเชื่อมั่นที่ระดับ .05 อำนาจการทดสอบ (level of power) .80 ประมาณค่าขนาดความสัมพันธ์ระดับปานกลาง จำนวนปัจจัยทำนาย 5 ตัวแปร ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 92 ราย (Polit, 2010) ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลตามระยะเวลาที่กำหนดได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 84 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้แก่ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ลักษณะของครอบครัว จำนวนบุตร สถานภาพสมรส และระยะเวลาในการครองชีวิตคู่

2. แบบประเมินภาวะซึมเศร้าของบิดาหลังบุตรเกิด ผู้วิจัยใช้แบบประเมิน The Edinburgh Postnatal Depression Scale (EPDS) พัฒนาโดย ค็อก และคณะ (Cox et al., 1987) จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าในบุคคลทั่วไป และการศึกษาในมารดาหลังคลอด แปลเป็นภาษาไทยโดย ปีตานพงษ์ และคณะ (Pitanupong et al., 2007) เป็นแบบสอบถามประเมินด้วยตนเอง ใช้เวลาตอบแบบสอบถามประมาณ 5 นาที ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 10 ข้อ เป็นข้อคำถามด้านบวก 2 ข้อ (ข้อ 1 และ 2) และข้อคำถามด้านลบ 8 ข้อ (ข้อ 3-10) แต่ละข้อมีมาตรวัดระดับคะแนนแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ตั้งแต่ 0 – 3 คะแนน โดยกำหนดคะแนน ดังนี้

คะแนนด้านบวก คะแนนด้านลบ

ไม่มีเลย	หมายถึง	ไม่มีอาการเลย	3	0
เกือบจะไม่มี	หมายถึง	มีอาการบ้างประมาณ 1 วัน	2	1
มีบางเวลา	หมายถึง	มีอาการบ้างประมาณ 2 – 3 วัน	1	2
มีบ่อยมาก	หมายถึง	มีอาการเกือบทุกวัน	0	3

การแปลผลโดยการรวมคะแนนทั้งหมด 30 คะแนน การประเมินว่าบิดามีภาวะซึมเศร้าหรือไม่พิจารณาที่จุดตัดคะแนน 9/10 หมายความว่า คะแนนที่เท่ากับหรือมากกว่า 10 คะแนน แสดงว่ามีภาวะซึมเศร้า ซึ่งเป็นค่าจุดตัดที่เหมาะสมในการนำมาใช้คัดกรองภาวะซึมเศร้าในระยะแรก (Cox et al., 1987) ซึ่งมีค่าความไว และค่าความจำเพาะ เท่ากับ 0.91 และ 0.97 ตามลำดับ (Lai et al., 2010)

3. แบบประเมินความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ผู้วิจัยใช้แบบประเมิน Rosenberg Self-esteem Scale (RSE) สร้างขึ้นโดย โรเซนเบิร์ก (Rosenberg, 1965) ภายใต้แนวคิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองในภาพรวม แปลเป็นภาษาไทยโดย ศรีแสง (Srisaeng, 2003) เป็นแบบสอบถามประเมินด้วยตนเอง ใช้เวลาตอบแบบสอบถามประมาณ 5 นาที ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 10 ข้อ เป็นข้อคำถามด้านบวก 5 ข้อ (ข้อ 1, 3, 4, 7 และ 10) และด้านลบ 5 ข้อ (ข้อ 2, 5, 6, 8, และ 9) แต่ละข้อมีมาตรวัดระดับคะแนนเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ตั้งแต่ 1 – 4 คะแนน ดังนี้

	คะแนนด้านบวก	คะแนนด้านลบ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	4
ไม่เห็นด้วย	2	3
เห็นด้วย	3	2
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	4	1

การแปลผลโดยการรวมคะแนนทั้งหมด 10 – 40 คะแนน คะแนนรวมที่มากแสดงถึงบุคคลมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูง

4. แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างคู่สมรสของ เราจูติธรรม (Roajutitham, 2006) ซึ่งดัดแปลงมาจากแบบวัดสัมพันธภาพระหว่างคู่สมรสของ ศรีเรือง (Sriuang, 2002) ที่ได้ดัดแปลงมาจากแบบวัดสัมพันธภาพระหว่างคู่สมรสของ จารุวรรณ ชูปวา (2541) ผู้แปลเป็นภาษาไทยและดัดแปลงจากแบบวัดการปรับตัวในชีวิตคู่ (Dyadic Adjustment Scale [DAS]) ของสปานีเยร์ (Spanier, 1976) ภายใต้นิวเคลียสการปรับตัวในชีวิตคู่ เป็นแบบสอบถามประเมินด้วยตนเอง ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 23 ข้อ แบ่งออกเป็น 4 หมวด ในแต่ละข้อมีมาตราวัดระดับคะแนนแบบมาตราส่วนประมาณค่า ตั้งแต่ 1 – 5 คะแนน ดังนี้

4.1 ความเห็นพ้องกันของคู่สมรส ได้แก่ ข้อ 1 – 11 เป็นข้อคำถามด้านบวกทั้งหมด ลักษณะคำตอบประกอบด้วย เห็นไม่ตรงกันเลย หมายถึง ข้อความนั้นผู้ตอบมีความรู้สึกหรือความคิดเห็นไม่สอดคล้องกับภรรยาเลย มีค่าคะแนน 1 คะแนน จนถึง เห็นตรงกันมากที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นผู้ตอบมีความรู้สึกหรือความคิดเห็นสอดคล้องกับภรรยาทุกครั้งหรือตลอดเวลา มีค่าคะแนน 5 คะแนน

4.2 ความพึงพอใจระหว่างคู่สมรส ได้แก่ ข้อ 12 – 16 และ 23 เป็นข้อคำถามด้านบวก 4 ข้อ ได้แก่ ข้อ 12, 13, 14 และ 23 และข้อคำถามด้านลบ 2 ข้อ ได้แก่ ข้อ 15 และ 16 ลักษณะคำตอบประกอบด้วย ไม่เคยเลย หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกของผู้ตอบเลยหรือไม่มีเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นเลย จนถึง บ่อยมาก หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของผู้ตอบทุกครั้งหรือตลอดเวลาหรือมีเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นทุกครั้งหรือตลอดเวลา โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

	ข้อความด้านบวก	ข้อความด้านลบ
บ่อยมาก	5	1
บ่อย	4	2
ปานกลาง	3	3
น้อย	2	4
ไม่เคยเลย	1	5

สำหรับข้อ 23 มีเกณฑ์การให้คะแนน คือ ไม่มีความสุขเลย หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความคิดเห็นของผู้ตอบเลย มีค่าคะแนน 1 คะแนน จนถึง มีความสุขมากที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของผู้ตอบมากที่สุด มีค่าคะแนน 5 คะแนน

4.3 ความกลมเกลียวระหว่างคู่สมรส ได้แก่ ข้อ 17 - 20 เป็นข้อคำถามด้านบวกทั้งหมด ลักษณะคำตอบและเกณฑ์การให้คะแนนเช่นเดียวกับความพึงพอใจระหว่างคู่สมรส

4.4 การแสดงความรักระหว่างคู่สมรส ได้แก่ ข้อ 21 - 22 เป็นข้อคำถามด้านบวกทั้งหมด ลักษณะคำตอบและเกณฑ์การให้คะแนนเช่นเดียวกับความพึงพอใจระหว่างคู่สมรส

การแปลผลคะแนนโดยการรวมคะแนนในภาพรวมทั้งหมด 23 – 115 คะแนน คะแนนรวมที่มากแสดงถึงบุคคลมีสัมพันธภาพระหว่างคู่สมรสที่ดี

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ความตรงตามเนื้อหา (Content validity)

แบบประเมิน EPDS แบบประเมิน RSE และแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าได้มีการตรวจสอบความเที่ยงตรง ซึ่งมีค่าที่เหมาะสมในการนำมาศึกษาวิจัย และผู้วิจัยไม่ได้มีการดัดแปลงเครื่องมือใด ๆ ในการนำมาใช้ศึกษาครั้งนี้ จึงไม่ได้นำมาหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ

ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

ผู้วิจัยได้นำแบบประเมิน EPDS แบบประเมิน RSE และแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างคู่สมรสไปทดสอบใช้กับบิดาในระยะเวลาหลังบุตรเกิดที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 10 ราย และนำข้อมูลที่ได้ไปคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค พบว่า แบบประเมิน EPDS แบบประเมิน RSE และแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .83, .83 และ .92 ตามลำดับ

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง โดยได้นำเสนอโครงร่างวิจัย และชี้แจงรายละเอียดการทำวิจัยผ่านคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อได้รับอนุมัติให้ดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอพิจารณาจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมของโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ เมื่อได้รับอนุมัติแล้ว ผู้วิจัยพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างโดยได้นำหนังสือชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างทราบถึงวัตถุประสงค์ในการวิจัย วิธีดำเนินการ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และแบบสอบถามที่มอบให้แก่กลุ่มตัวอย่าง การเข้าร่วมวิจัย จะไม่มีความเสี่ยงและข้อมูลจะเป็นความลับเฉพาะผู้วิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้อง การอภิปรายจะแสดงถึงผล

ภาพรวมของการวิจัยเท่านั้น การเข้าร่วมโครงการเป็นไปตามความสมัครใจของกลุ่มตัวอย่างโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ และกลุ่มตัวอย่างไม่ได้รับค่าตอบแทนเป็นเงิน แต่ได้รับของที่ระลึก 1 ชิ้น จากการเข้าร่วมการวิจัย ในขณะที่เข้าร่วมโครงการวิจัยไม่มีกลุ่มตัวอย่างเกิดความไม่สุขสบายใจหรือเกิดความเครียดจากการตอบแบบสอบถามจนต้องบอกเลิกหรือยุติการเข้าร่วมวิจัย โดยกลุ่มตัวอย่างทุกรายได้รับข้อมูลว่าการตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัย ไม่มีผลต่อการเข้ารับบริการทางคลินิกของภรรยาและบุตรแต่อย่างใด และกลุ่มตัวอย่างทุกรายยินดีที่จะเข้าร่วมการวิจัยโดยเซ็นชื่อในเอกสารยินยอมการเข้าร่วมการวิจัยอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษร สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีภาวะซึมเศร้าตามเกณฑ์ที่กำหนดของแบบประเมิน จำนวน 18 ราย ผู้วิจัยได้มีการส่งต่อกลุ่มตัวอย่างกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้รับการดูแลที่เหมาะสม

ขั้นตอนและวิธีการรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยได้นำหนังสือจากคณะบดีคณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เสนอต่อผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพเชียงใหม่ และผู้อำนวยการโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. เมื่อได้รับหนังสืออนุมัติจากผู้อำนวยการทั้งสองโรงพยาบาล ผู้วิจัยติดต่อหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล หัวหน้าแผนกวางแผนครอบครัว และหัวหน้าคลินิกสุขภาพเด็กดี เพื่อแนะนำตัว พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ขอความร่วมมือในการทำวิจัย และทำการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลที่คลินิกสุขภาพเด็กดี โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพเชียงใหม่ และแผนกวางแผนครอบครัว โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ในวันที่มีบริการคลินิก
4. ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติที่กำหนด สร้างสัมพันธภาพโดยการแนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์ อธิบายการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง และขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม เมื่อกลุ่มตัวอย่างตอบตกลง ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างลงชื่อในใบยินยอมการเข้าร่วมวิจัย ในกรณีที่กลุ่มตัวอย่างปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัย ผู้วิจัยจะยุติการขอความร่วมมือให้เข้าร่วมวิจัยทันที
5. ผู้วิจัยอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถาม โดยให้ตอบแบบสอบถามด้วยตัวเอง จัดสถานที่ในการตอบแบบสอบถามให้เป็นส่วนตัว ขณะตอบแบบสอบถามดูแลให้มีภรรยาหรือญาติที่มาด้วยคอยช่วยเหลือในการอุ่มบุตร แล้วให้ตอบแบบสอบถามทั้ง 4 ชุด ได้แก่ 1) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป 2) แบบประเมิน EPDS 3) แบบประเมิน RSE และ 4) แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส โดยผู้วิจัยอยู่ในบริเวณที่กลุ่มตัวอย่างมองเห็นได้ เพื่อเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัยในกรณีที่ไม่เข้าใจคำถาม ระยะเวลาในการทำแบบสอบถามทั้งหมดอยู่ในช่วง 15 - 30 นาที

